

Isto Huvila, Johanna Enqvist, Suzie Thomas & Kari Uotila

Eurooppalainen COST-ARKWORK -verkosto tutkii arkeologista työtä ja tiedontuotantoa

COST-ARKWORK on eurooppalainen yhteistyöverkosto, joka tutkii monitieteisesti arkeologisen työn käytänteitä, erityisesti tiedontuotantoa ja -käyttöä. Verkoston tavoitteena on koota ja tuottaa uutta tietoa siitä, miten arkeologista tietoa tuotetaan ja käytetään eri maissa sekä pohtia sitä, miten tämän tiedon merkitystä voidaan vahvistaa. ARKWORK kouluttaa tutkijoita ja ammattilaisia sekä kerää yhteen alan huippuasiantuntijoita tukemalla tutkija- ja ammattilaisvaihtoa, järjestämällä kursseja ja tapahtumia, julkaisemalla ja levittämällä tietoa. ARKWORK -verkostoa rahoittaa valtioiden välisen tieteen ja teknologian edistämiseen tähtäävä COST (Cooperation for Science and Technology) -järjestö Euroopan unionin Horisontti 2020 -ohjelman kautta. Verkostoon kuuluu eri alojen tutkijoita ja ammattilaisia lähes kolmestakymmenestä Euroopan maasta.

Suomi on mukana ARKWORK -verkostossa, ja sen johtokunnassa maamme edustavat Helsingin yliopiston museologian lehtori Suzie Thomas ja dosentti Kari Uotila Muuritutkimus ky:stä sekä varajäsenenä FT Johanna Enqvist (Helsingin yliopisto). Verkoston puheenjohtaja on professori Isto Huvila (Uppsalan yliopisto) ja varapuheenjohtaja professori Costis Dallas (Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά, Kreikka).

Miksi arkeologista työtä pitää tutkia?

Arkeologisen kulttuuriperinnön ja ”kulttuuriperintöhyödykkeiden” digitointi on muovautunut yhdeksi keskeisistä tavoitteista eurooppalaisessa ja maailmanlaajuisessa poliittisessa keskustelussa. Vaikka Euroopan tasolla on panostettu huomattavasti tiedon digitointia, säilytystä ja jakamista koskevien teknologioiden, infrastruktuurin ja standardien luomiseen, ei kattavaa kokonaiskäsitystä arkeologiseen työhön liittyvästä tiedontuotannosta Euroopan eri maissa ole muodostettu (ks. Lambourne ym. 2014; Geser & Selhofer 2014).

Aiheeseen liittyvää tutkimusta ja kehitystyötä on tehty eri yhteyksissä, mukaan lukien sellaiset eurooppalaiset projektit ja yhteisöt kuten European Archaeological Council, CARARE, LoCloud, Europeana Cloud, ARIADNE ja DARIAH. Tämän lisäksi yksittäiset tutkijat ja tutkimusryhmät eri maissa ovat tutkineet miten kulttuuriperintöä digitoidaan, säilytetään ja avataan yleisölle, miten arkeologista kulttuuriperintöä dokumentoidaan, miten kokoelmia ja yksittäisiä aineistoja käytetään arkeologisessa tiedontuotannossa ja miten eri tahot arkeologian ulkopuolella käyttävät arkeologista tietoa esimerkiksi matkailun alalla, alueidenkäytön suunnittelussa, koulutuksessa ja opetuksessa. Ongelmana on, että tätä työtä tehdään hajallaan, eikä kattavia

synteesejä tuloksista ole juurikaan laadittu. Samasta syystä tutkimus- ja kehittämisprojektien vaikutukset käytännön työhön arkeologian ja kulttuuriperinnön aloilla ovat jääneet vähäisiksi. Monitieteinen ja kansainvälinen vertaileva tutkimus on tuottanut mielenkiintoisia tuloksia (esim. Pavel 2010; Huvila 2006; Jensen 2012), mutta tämänkaltaiset tutkimukset ovat toistaiseksi olleet määrältään ja laajuudeltaan rajallisia.

COST-ARKWORK -verkon tavoitteena on neljän vuoden aikana luoda pohja tulevalle arkeologisia käytänteitä ja tietotyötä käsittelevälle tutkimukselle ja sen hyödyntämiselle yhteiskunnassa. Verkosto kerää yhteen aiheesta kiinnostuneita toimijoita sekä alan parhaita asiantuntijoita ja kouluttaa seuraavan sukupolven tutkijoita, jotta työn tulokset kantaisivat pitkälle tulevaisuuteen. Arkeologisten käytänteiden ja tietotyön parempi ymmärtäminen on oleellinen edellytys, jotta nopeasti karttuvia arkeologisia kokoelmia ja dataa voidaan hallita ja hyödyntää tehokkaasti sekä arkeologiassa että muualla yhteiskunnassa, esimerkiksi koulutussektorilla ja alueidenkäytön suunnittelussa. Jotta nykyiset arkeologisen tiedon hallintaan liittyvät ongelmat – kuten datan monimutkaisuus ja heterogeisuus, saavutettavuuteen sekä datan ja kokoelmien linkittämiseen liittyvät haasteet – voidaan ratkaista, tarvitaan tarkempaa käsitystä siitä, miten arkeologista työtä tehdään.

Miten arkeologista tietotyötä tutkitaan?

Arkeologiselle tietotyölle on luonteenomaista suuret kansalliset, alakohtaiset ja menetelmälliset erot. Samoin ymmärrys arkeologisen työn käytännöistä ja tiedon muodostumisesta on toistaiseksi pirstoutunut yksittäisten tutkijoiden tai tutkimusryhmien näkökulmiksi, jotka kiinnittyvät moninaisiin tutkimus- ja tieteenaloihin, mukaan lukien etnologia (esim. Davidovic 2009), arkeologia (esim. Edgeworth 2006; Huggett 2004; 2012; 2015), informaatiotut-

kimus (esim. Beaudoin 2014; Huvila 2006; Oikarinen & Kortelainen 2013), museologia (esim. Dallas 2007; Andreassen & Pierroux 2013) ja informaatio- ja tietojenkäsittelytiede (esim. Accary-Barbier et al. 2005; Dunn et al. 2008).

Arkeologista tietotyötä koskeva tutkimus on Euroopan maissa ollut siten myös menetelmiltään monimuotoista. Käytettyihin lähestymistapoihin lukeutuvat muun muassa etnografia (esim. Davidovic 2009; Edgeworth 2006), teoreettinen tarkastelu (esim. Huggett 2012), tiettyihin osa-alueisiin tai näkökohtiin keskittyvät systemaattiset katsaukset (esim. Papatheodorou et al. 2013), lomakekyselyt ja selvitykset (esim. Geser & Selhofer 2014), haastattelu (esim. Huvila 2006; 2014), sisällönanalyysi (esim. Pavel 2010; Börjesson et al. 2015) ja toimintatutkimus (esim. Huvila & Uotila 2012). Tähän mennessä tehdyt monitieteiset ja -kansalliset tutkimukset (esim. Pavel 2010; Huvila 2006; Jensen 2012; Börjesson et al. 2015) ovat tarjonneet uutta tietoa aiheesta, mutta jääneet kuitenkin kokonaiskuvan kannalta fragmentaariseksi ja siksi vaikutuksiltaan vähäisiksi. Sama koskee laajempien eurooppalaisten hankkeiden kuten ARIADNE ja DARIAH -infrastruktuuriprojektien yhteydessä tehtyjä ja parastaikaa tehtävää työtä.

Verkon tavoitteet

ARKWORK -verkon tavoitteena on kerätä yhteen arkeologisista käytännöistä ja tietotyöstä kiinnostuneita tutkijoita ja laajemmin toimijoita eri aloilta. Päämääränä on päästä yhteisymmärrykseen siitä, mitä arkeologiset käytännöt ovat ja voivat olla, sekä vahvistaa alan tutkimusta ja arkeologisen työn ymmärtämisen merkitystä. Verkon pitkäaikaisena tavoitteena on vahvistaa alan tutkimusta Euroopassa ja luoda alan tutkijoille ja toimijoille yhteisö, joka jatkaa sen toimintaa myös tulevaisuudessa. Verkosto työskentelee julkaisemalla ja keräämällä yhteen alan tutkimusta sekä tieteellisissä yhteyksissä että laajemmalle yle-

sölle, järjestämällä tutkijavaihtoa sekä neljä kesäkoulua, konferensseja, seminaareja ja työpajoja ympäri Eurooppaa sekä tutkijoille että arkeologia-alan ammattilaisille.

Mitä verkostossa tapahtuu?

Jokaisella Suomessa tai muussa verkostoon kuuluvassa maassa työskentelevällä alasta kiinnostuneella tutkijalla, tutkijakoulutettavalla tai ammattilaisella on mahdollisuus osallistua verkoston toimintaan ja tapahtumiin sekä hyödyntää sen voimavaroja. Verkoston kautta on haettavissa rahoitusta (ns. *short term scientific mission* tai STSM) tutkija- ja työvaihtoon toisessa verkostoon osallistuvassa maassa sijaitsevassa vapaaehtoisessa organisaatiossa. Uran alkuvaiheessa oleville ammattilaisille ja tutkijoille tarjotaan mahdollisuutta pidempiin työskentelyjaksoihin, mutta rahoitusta voi hakea kuka tahansa itse määrittelemäänsä projektiin, joka tukee verkoston tavoitteiden toteutumista.

Verkosto järjestää myös neljä kesäkoulua vuosina 2017–2020. Ensimmäinen kesäkoulu järjestettiin marraskuussa 2017 Ateenassa aiheena arkeologisen kenttätutkimus. Jatkossa kesäkouluja järjestetään seuraavilla teemoilla: arkeologiset kokoelmat, arkeologia ja yhteisöt sekä arkeologinen tutkimustyö. Edellä mainittujen työmuotojen lisäksi ARKWORK järjestää kaikille avoimia seminaareja ja konferensseja Euroopan maissa. Tapahtumiin osallistumisen lisäksi suomalaisilla on mahdollisuus osallistua verkoston toimintaan liittymällä johonkin sen työryhmistä. Työryhmä 1 keskittyy arkeologiseen kenttätutkimukseen, työryhmä 2 arkeologisiin kokoelmiin ja dataan, työryhmä 3 arkeologiaan ja eri arkeologiaa lähellä oleviin yhteisöihin ja työryhmä 4 (akateemiseen) arkeologiseen tutkimukseen. Liittymisestä kiinnostuneiden kannattaa tutustua tarkemmin verkoston toimintaan, sitä ohjaavaan *“Memorandum of Understanding”* -dokumenttiin ja ottaa yhteyttä itseään kiinnostavan työryhmän puheenjohtajiin.

Lisätietoa kaikista ARKWORK-verkoston työmuodoista ja tapahtumista löytyy verkkosivulta (www.arkwork.eu). Sivustolla on myös kaikkien työryhmien puheenjohtajien ja muiden vastuuhenkilöiden yhteystiedot.

Lue lisää

- ARKWORK-verkoston verkkosivusto <http://www.arkwork.eu>
- ARKWORK COST-järjestön verkossa http://www.cost.eu/COST_Actions/ca/CA15201
- ARKWORK sosiaalisessa mediassa #costarkwork
- Facebook-ryhmä: Archaeological knowledge production and global communities

Bibliografia

- Accary-Barbier, T., S. Calabretto, & A. Béné. 2005. Expression and share of temporal knowledge in archaeological digital documentation. *Proceedings of the IAWA 2005*. <<http://www.iwaw.net/05/papers/iwaw05-accary.pdf>> (Luettu 20.11.2017).
- Andreassen, I. S. & P. Pierroux. 2013. How do you know that? A study of narrative and mediation at an archaeological excavation site. *Nordisk museologi* (1):67–85.
- Beaudoin, J. E. 2014. A framework of image use among archaeologists, architects, art historians and artists. *Journal of Documentation* 70 (1): 119–147.
- Börjesson, L., N. Dell’Unto, I. Huvila, C. Larsson, D. Löwenborg, B. Petersson, & P. Stenborg. 2016. A neo-documentalist lens for exploring the premises of disciplinary knowledge making. *Proceedings from the Document Academy* 3 (1). <<http://ideaexchange.uakron.edu/docam/vol3/iss1/5>> (Luettu 14.11.2017).
- Dallas, C. 2007. Archaeological knowledge, virtual exhibitions and the social construction of meaning. *Archeologia e Calcolatori supplemento 1 - 2007*: 31–63. Firenze: Edizioni All’Insegna del Giglio.
- Davidović, A. 2009. *Praktiken archäologischer Wissensproduktion – Eine kulturanthropologische Wissenschaftsforschung*. Münster: Ugarit-Verlag.
- Dunn, S., N. Gold, & L. Hughes. 2008. CHIMERA: a service oriented computing approach for archaeological research. A. Posluschny, K. Lambers, & I. Herzog (toim.) *Layers of Perception. Proceedings of the 35th International Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology (CAA), Berlin, 2.–6. April, 2007*. Bonn: Habelt.
- Edgeworth, M. 2006. *Ethnographies of Archaeological Practice: Cultural Encounters, Material Transformations*. Lanham, MD: Altamira Press.
- Geser, G. & H. Selhofer. 2014. *D2.1 First Report on Users’ Needs. Tech. rep.*, ARIADNE, Prato.
- Huvila, I. 2006. *The ecology of information work – A case study of bridging archaeological work and virtual reality based knowledge organisation*. Åbo: Åbo Akademi University Press. Diss. Åbo Akademi University.
- Huvila, I. 2014. Archaeologists and their information sources. I. Huvila (toim.) *Perspectives to Archaeological Information in the Digital Society*: 25–54. Uppsala: Department of ALM, Uppsala University.
- Jensen, O. W. (toim.) 2012. *Histories of archaeological practices: reflections on methods, strategies and social organisation in past fieldwork*. Stockholm: National Historical Museum.
- Oikarinen, T. & T. Kortelainen. 2013. Challenges of Diversity, Consistency, and Globality in Indexing of Local Archeological Artifacts. *Knowledge Organization* 40 (2): 123–135.
- Papathodorou, C., D. Gavrili, K. Fernie, H. Wright, J. Richards, P. Ronzino, & C. Meghini. 2013. *D3.1 Initial report on standards and on the project registry*. Initial report, ARIADNE / PIN, Prato.
- Pavel, C. 2010. *Describing and interpreting the past: European and American approaches to the written record of the excavation*. Bucuresti: Editura Universitatii din Bucuresti.
- Isto Huvila on informaatiotutkimuksen professori Uppsalan yliopistossa.
isto.huvila@abm.uu.se
- Johanna Enqvist ja Suzie Thomas
Helsingin yliopisto
johanna.enqvist@helsinki.fi
suzie.e.thomas@helsinki.fi
- Kari Uotila
Muuritutkimus ky
kuotila@muuritutkimus.com